

Kliucharova A.O., Lisna R.P.
Kharkiv Institute of Banking
University of Banking of the National Bank of Ukraine

THE ROLE OF THE PROBLEM LOANS OF THE BANKS OF UKRAINE DURING FORMATION OF LOAN PORTFOLIO

Summary

The article deals with the essence of overdue loans. The structure of the loan portfolio of banks of Ukraine in terms of problem loans is analyzed. As solution of the problems authors propose measures to reduce overdue loans on banks' balance sheets that will improve the banks' assets, which in turn will positively affect the banking system of Ukraine.
Keywords: bank, loan portfolio, quality of loan portfolio, overdue loans.

УДК 338.242.4

УПРАВЛІННЯ ВУГЛЕДОБУВНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ УКРАЇНИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ

Кравець О.Ю.

Національний гірничий університет

Проаналізовано світовий досвід управління вугледобувними підприємствами. визначено, що сучасний стан вугільної промисловості України може бути охарактеризований як дуже складний. Виявлено основні проблеми функціонування підприємств гірничої промисловості України. Встановлено, що на теперішній час збиткові вугледобувні підприємства є поглиначами значних сум бюджетних коштів, але при цьому не мають стимулів і можливостей для забезпечення беззбиткового рівня роботи. Окреслено шляхи вирішення цієї проблеми та їх можливі соціально-економічні наслідки.
Ключові слова: управління, вугледобувні підприємства, дотації, вугілля, економічна доцільність.

Постановка проблеми. Глибока реструктуризація вугільної промисловості є системним і досить складним завданням для будь-якої країни. Однак існуючий світовий досвід (Англії, Німеччини, Іспанії, Франції, Бельгії) доводить, що затягування з кардинальними стратегічними рішеннями, прийнятими з точки зору макроекономічної ефективності, тільки ускладнює її проведення і вимагає в багато разів більших інвестицій і часу. Що стосується операційних інструментів такої реструктуризації – їх апробований склад досить великий і ефективний. Але в будь-якому випадку, звільнення вугільної промисловості від функції непомірного поглинача бюджетних коштів є головною умовою формування дійсно ефективної та надійної енергетичної системи країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика функціонування вугільної промисловості в умовах перехідної економіки також присвячені численні наукові дослідження. Так, організаційно-економічні особливості ліквідації вугледобувних підприємств розглянув В. Василенко [1]; проблеми утворення фінансово-промислових груп проаналізував С. Бабаш [2]; особливості здійснення приватизації і корпоратизації висвітлені в дослідженні Б. Біренберга [3]; управління організаційно-технічним рівнем виробництва вивчала О. Жидченко [4]; можливість підвищення ефективності системи управління та важливість ролі комерційних банків у ній обґрунтував Є. Зубовський [5]; дослідження інноваційної галузевої діяльності провів А. Кабанов [6]; питання ціноутворення і ринку вугільної продукції розглянула Т. Косова [7]; організаційно-економічний механізм управління розвитком підприємства досліджував В. Мартиненко [8]; проблемі підвищення ефективності управління об'єднанням

присвячено працю С. Поважного [9]; можливості виробничого потенціалу вивчала О. Чернега [10].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. На думку вітчизняних аналітиків в країні склалася вкрай непроста ситуація зі збутом видобутої вугільної продукції, в результаті чого різко знизилася фінансові надходження на підприємства, що знаходяться у власності Міністерства енергетики та вугільної промисловості, виник дефіцит коштів для виплати зарплат та оплати спожитої електроенергії. Неможливість реалізувати видобуте вугілля призвела до затарювання аварійних складів шахт паливом, розрахункові рахунки заблоковані органами Податкової служби, а кошти за відвантажене вугілля не надходять на підприємства. Сьогодні вітчизняні ТЕС забезпечені запасом палива на кілька місяців, їх склади переповнені [11, 12].

Мета статті. Головною метою цієї роботи є аналіз існуючих умов управління вугледобувними підприємствами України та визначення перспектив їх роботи.

Виклад основного матеріалу. Як і раніше немає ясності, скільки вугілля треба країні для забезпечення потреб економіки, в тому числі для вироблення електроенергії. Продовжується також нелегальний видобуток вугілля, обсяг якого за підсумками 2014 р. становить близько 10% ринку. Вірогідно, ключова помилка уряду, що призвела до такої ситуації, полягає в нарощуванні виробництва вугілля без чіткого розуміння, хто його купить. Видобуток вугілля в Україні у 2013 р. становив 84 млн т, що на 2 млн т. більше, ніж 2012-го, Зауважимо, що згідно з програмою «Українське вугілля», складеною у 2001 р., видобуток вугілля до 2010 р. мав зрости до 110 млн т з 80 млн 2000-го. Виявляється, що намічені обсяги видобутку не були досягнуті навіть у 2013 р.

[13, 14]. У 2014 році очікується зниження обсягів видобутку на 20% порівняно з попереднім роком [15]. В іншому разі запасів вугілля на складах було б значно більше.

У 2014 р. порівняно з 2012 р. в промисловості зафіксовано значне падіння обсягів виробництва, у тому числі в галузях, що використовують вугілля. Виробництво коксу скоротилося на 7,5%, продукції металургійної галузі – на 5,2% [16]. Іншими словами, нарощувати видобуток, якщо не вирішено питання зі збутом – безглуздо. Але, з іншого боку, нарощування видобутку – це нарощування бюджетних дотацій.

Державна підтримка вугільної галузі (дотації галузі) у 2012 р. становила 15 млрд грн. На 2013-й було передбачено видатки за загальним фондом державного бюджету в сумі понад 13 млрд грн. На 2014 р. Кабмін пропонував Раді виділити вже 14 млрд грн на підтримку і реструктуризацію вуглепрому [17]. Але головне, щоб гонити за держпідтримкою не підміняла собою економічну доцільність.

На початку 70-х років в Україні видобувалося 220 млн. т вугілля, тобто майже третина видобутку СРСР. Але це не має бути приводом для ностальгії, оскільки цей видобуток забезпечувався майже п'ятьмастами шахтами, на яких працював 1 млн. осіб. Працювало більше 2100 очисних вибоїв при середньому навантаженні 246 тонн на добу, з врубовими машинами, наваловідбійкою, бутувцями і посадниками покрівлі [16]. Це була екстенсивність, продиктована часом і побудована не на інноваціях, а на експлуатації стимулів, що підкреслюють престижність шахтарської праці. Система преміювання шахтарської праці будувалася на перевиконанні обсягів видобутку, іноді – за якість, але ніколи(!) – за зниження виробничих витрат.

Однією з основних причин істотного спаду видобутку вугілля в Україні є не виправдано широке застосування застарілої гірничої техніки, і, перш за все очисної, освоєної серійним виробництвом 25-35 років тому (на цілому ряді шахт використовується техніка півстолітньої давності розробки). Інтенсифікація вуглевидобутку не може бути здійснена на базі непродуктивних машин. Колишні досягнення передовиків виробництва – рекордсменів-стахановців базувалися на «вичавлюванні» з техніки всього, що вона можна короткочасно забезпечити, тобто – на граничних характеристиках і режимах роботи обладнання. При цьому, як правило, підбирались сприятливі гірничотехнічні умови, резервувалась велика кількість запасних вузлів і машин, комплектувались спеціальні бригади людей з найбільш кваліфікованих по шахті, здатних певний час працювати на межі фізичних можливостей. Так народжувались рекорди, тиражували які ніколи не вдавалось.

Створене на прогресивних технічних рішеннях 50-60х років і призначене для екстенсивного способу видобування це обладнання зумовлює рівень технології та організації праці вже кілька десятиків років. Технологічні схеми і організація робіт, під які створювались ці машини, допускали великі обсяги трудомістких ручних операцій при відносно низьких показниках надійності. У 90-ті роки, коли переважна більшість вугледобувних підприємств через фінансові труднощі виявилась не в змозі оновлювати основні фонди колишніми темпами, почався різкий ріст аварійності. У середньому за рік на шахтах України відбувалось більше 273 тисяч аварій і відмов, простої від них склали понад 957 тис. годин, а втрати видобутку вугілля – більше 20 млн. т.

Українська вугільна галузь особлива. Напевно ні в одній іншій країні видобування вугілля не ве-

деться в таких складних умовах: 75% українських шахт небезпечні за газом метаном, 86% працюють на глибині понад 700 м, а 14% – глибше 1000 м. При цьому понад 70% запасів вугілля зосереджено на пластах потужністю до 1 м. Відпрацювання таких пластів пов'язане зі значними труднощами, найчастіше є небезпечним і відрізняється низьким рівнем механізації. При цьому проблема створення ефективної техніки для видобування вугілля в подібних умовах не вирішена і за кордоном. До об'єктивних труднощів додаються і суб'єктивні: знос основних фондів сягає 80%, а третина шахтного фонду має річний рівень видобутку 100-150 тис. т.

Великобританія, Франція та деякі інші країни частково або повністю ліквідували свою вугільну промисловість, хоча умови її функціонування, як правило, були кращими, ніж нинішні українські. Періодично і в Україні висловлювалися пропозиції щодо закриття всіх збиткових шахт та зосередження видобутку на ефективних підприємствах, здатних дати країні близько 40-50 млн. т вугілля на рік. Близько 30-40 млн. т, яких не вистачає, можна закуповувати за кордоном. Обійшлося б це не набагато дорожче постійної, з року в рік, підтримки безнадійно збиткових шахт.

У першій половині 90-х років уряд України намагався рухатись в цьому напрямку. Але виявилось, що і тут немає оптимального вирішення проблеми. Насамперед, з'ясувалось, що шахти «поглинають» гроші і в закритому стані. Кожен такий об'єкт – це екологічна бомба уповільненої дії. Навіть якщо шахта не функціонує, з неї треба відкачувати воду, проводити інші профілактичні роботи. Нарешті, кожна закрита шахта – це звільнення сотень, а то й тисяч людей, повільна загибель робочих селищ, необхідність витрат на соціальну адаптацію шахтарів. Результати такої політики, що призвела до майже дворазового скорочення видобутку вугілля (з 135 млн. до 71 млн. т) в Україні в 1991-1996 рр., були по-справжньому трагічними та призвели до соціальних і екологічних катаклізмів.

Тому, галузь пішла шляхом мораторію на масове закриття збиткових шахт, забезпечивши робочі місця і відносно регулярні виплати заробітної плати за тарифними угодами. Щорічно вугільна промисловість дотується на мільярди гривень, якими оплачувались збереження відносно соціальної стабільності у вуглепромислових регіонах і видобуток 20-30 млн. т вугілля на рік. Разом з тим, хронічна нестача коштів на підтримку потужності державних шахт продовжує посилювати і без того жалюгідний стан збиткових підприємств, що працюють в умовах великої глибини та вичерпання якісних запасів. Досить очевидні зловживання навколо державних дотацій і відсутність будь-яких стимулів до підвищення ефективності роботи.

Закономірно, у зв'язку з тим, що обсяги дотацій безперервно збільшуються та їх сум вистачає, в основному, лише на зарплату, без вкладання грошей в основні та оборотні кошти. Тим самим знецінюється один з головних доводів збереження функціонування збиткової вугільної промисловості – забезпечення ринку збуту для українського машинобудування. Заводи, що виробляють різноманітну техніку для потреб шахт, згортають виробництво разом з вугільною галуззю. Іншими словами, неефективна система, закладена в 90-х роках, продовжує завдавати шкоди галузі та країні, і альтернатив цій схемі, на жаль, досі не запропоновано.

В останні роки близько 40% шахт були приватизовані, на їх частку припадає близько 50% видобутку вугілля в Україні. Ці підприємства вкладають

досить коштів у модернізацію обладнання та безпеку праці, тому в цьому секторі вугільної галузі діяльність є прибутковою. Що стосується державних шахт, – уряд неодноразово намагався знизити збитки, регулюючи ціни за допомогою оптового монополіста – ДП «Вугілля України». Періодично виникали конфлікти через те, що приватне вугілля не допускали на державні ТЕС. Теоретично представляється реальним зробити державні шахти прибутковими за рахунок істотного підвищення внутрішніх цін на вугілля і контролю поставок. Тоді стан гірського господарства збиткових шахт може бути покращено, що однозначно приведе до зниження виробничих витрат та досягнення рівня беззбитковості. Однак високі ціни на вугілля спричинять зростання тарифів на електроенергію, а цього держава вже багато років намагається уникати.

Оскільки можливості державного бюджету не є нескінченними, збиткові шахти не можна ні закрити, ні модернізувати, оскільки і те, і інше обійшлося б надто дорого. У той же час в умовах інвестиційного голоду шахти поступово приходять до занепаду, причому незворотного. Тому, сучасний стан вугільної промисловості України може бути охарактеризований як дуже складний. Не краща ситуація і з проблемою розвитку галузі на перспективу в 20-30 років. За минуле сторіччя в Україні (в основному – в Донецькому басейні) видобуто 9,4 млрд. тонн вугілля, тобто більше чверті наявних запасів. Цілком природно, що відпрацьовувались пласти з відносно найбільш сприятливими умовами. Майже повністю відпрацьовані запаси антрацитів в Донецькій, а також, в значній мірі – в Луганській області; зменшився видобуток дефіцитних марок коксівного вугілля. З цієї причини в майбутньому відбудеться зміна якості вугілля в гіршу сторону.

Із загального числа діючих в Україні шахт 52% були введені в експлуатацію до 1950 року, тобто перебували в експлуатації понад 60 років. Ще 28% шахт були введені між 1950 і 1960 роками (в основному шахти малої потужності). Таким чином, 80% шахтного фонду України перебуває в експлуатації понад 50 років, на частку цих підприємств припадає близько 64% потужності шахтного фонду. Між потужністю шахти і часом введення її в експлуатацію існує чітка залежність: середня потужність шахт, введених до 1950 року становить 535 тис. т на рік, а введених після 1980 року – 1775 тис. т на рік.

Провідні українські економісти дотримуються думки, що головною залишається проблема стану шахтного фонду [1, 4]. Шахти все більше старіють, і за 20-30 років перетворюються на вельми складні підприємства, що працюють з низькою ефективністю і ще більш складними умовами праці. Донбас в значній мірі втрачає свої можливості. Це відноситься і до Львівсько-Волинського басейну.

Для збереження (не кажучи вже про розвиток) вугільної галузі необхідна реконструкція підприємств з відносно сприятливими гірничо-геологічними умовами та будівництво нових шахт. Перших в Донбасі близько 50, нових можна побудувати не більше 10-12. На реконструкцію в нинішніх цінах знадобиться близько 30 млрд. грн, на будівництво – приблизно 50 млрд. грн. Якщо припустити, що такі кошти знайшлися, то нові шахти дадуть після виходу на повну потужність близько 25-30 млн. тонн вугілля, а ті, що реконструюються – до 12-15 млн. тонн. В результаті, витративши приблизно 80 млрд. грн, отримаємо зменшення видобутку вугілля з нинішніх 75-80 до 40-50 млн. тонн. Потрібно врахувати, що держава фактично буде змушена побудувати новий Донбас для видобутку вугілля більш

низької якості в порівнянні з нинішнім станом. Ці шахти будуть працювати в складних гірничо-геологічних умовах, на великій глибині з високою газівістю пластів. Про економічну доцільність видобутку такого вугілля гадати не доводиться [16, 17].

При цьому буде фактично наново створена галузь з низьким технічним рівнем (навіть при механізації окремих процесів і робіт), і, до того ж, високовитратна. Деяку кількість нових шахт можна побудувати на захід і північ від м. Павлограда. Однак там доведеться створювати нову складну інфраструктуру, пласти вугілля залягають на великій глибині та мають низьку якість. До того ж доведеться вивести із сільськогосподарського обороту великі масиви дорогих і в певному сенсі безцінних чорноземів. При зростанні продовольчого дефіциту в світі такий крок навряд чи буде обґрунтованим, оскільки на порядку денному вже стоїть проблема забезпечення продовольчої безпеки країни.

Представляється більш раціональним протягом найближчих 15-20 років поступово ліквідувати збиткові підприємства галузі. Це вимагає дуже зваженого і ретельного підходу та потребує значних витрат (орієнтовно 100-200 млн. грн на одну шахту) та вирішення складних соціальних та екологічних проблем. Тут не може бути мови про уніфікований підхід. Основні зусилля слід спрямувати на управління виробничими ресурсами шахт, що ще мають економічний потенціал і забезпечені відносно якісними запасами на 15-20 років. Потрібна державна допомога щодо регулювання потужності збиткових шахт та шляхів реалізації товарної вугільної продукції із врахуванням обмежень, притаманних обсягу бюджетної підтримки, фазам життєвого циклу та економічного стану підприємств галузі.

В Енергетичній стратегії України на період до 2030 року, затвердженій у 2006 році, вугільна промисловість країни, незважаючи на складні геологічні умови, застарілу матеріально-технічну базу та зростаючу збитковість, визнана фундаментом вітчизняної енергетики. А остання, відповідно до прийнятої стратегії, робить вирішальний вплив на стан економіки в державі та вирішення проблем соціальної сфери та рівень життя людини. Це досить спірне сьогодні визначення ролі вугільної промисловості в економічному та соціальному розвитку української держави перенесено і в оновлену редакцію Енергетичної стратегії України, оприлюднену 7 червня 2012 року на офіційному сайті Міністерства енергетики та вугільної промисловості. І, незважаючи на деяке зменшення цільових завдань з видобутку (з 130 млн. тонн до 93,2 млн. тонн у 2030 році за базисним сценарієм розвитку галузі), «фундаментальне значення» вітчизняного вугілля для долі країни та людства в оновленій стратегії залишилось недоторканим [19].

Вугільна промисловість Донецького басейну довго була та залишається збитковою. На думку фахівців [20], головними причинами збитковості видобування донбаського вугілля є великі глибини залягання вугільних пластів (від 600 до 1000 метрів і більше та низька потужність пластів – близько 1 метру). Висока зольність рядового вугілля (до 40%) з великим вмістом піритної сірки (до 10%) вимагають додаткових капітальних витрат на підтримку потужності шахт і тягнуть підвищене розубожування вугілля порожньою породою та збільшують витрати на багатостадійне збагачення. При цьому, у міру збільшення глибини відпрацювання запасів гірничо-геологічні умови залягання пластів погіршуються, а витрати на видобуток, незважаючи на різноманітні можливості його механізації, неминуче збільшуються.

Зокрема, на момент поновлення Енергетичної стратегії, збитковість видобутку донбаського вугілля з 6,32% в 2005 році підвищилася до 13,2% в 2012 році. І це при тому, що ДП «Вугілля України» – оператор державного вугільного ринку країни, часто замість вугілля продавав специфічний продукт, що представляє собою суміш якісного палива і шламу [11]. При порівнянні низької якості тих же енергетичних донецьких вугілля собівартість їх видобутку в середині 2012 становила 121 дол. США за тону, при тому, що ціна FOB на австралійське енергетичне вугілля з півтора кратною теплотворною здатністю відносно до донецьких вугілля становила в червні-липні 2012 року 91 дол. США/т [15].

Тобто, в порівнянних умовах поставки (EXW) в 1,5 рази менш якісне донбаське вугілля обходиться українським споживачам в 1,5 рази дорожче, а термальні ціни донбаського енергетичного вугілля в 3 рази більші за ціни на австралійське вугілля. Собівартість енергетичного донбаського вугілля також перевищує ціну (EXW) аналогічного за споживчими властивостями індонезійського вугілля в 2 рази, а також в 2,5-4 рази – собівартість видобутку такого ж вугілля в Південно-Африканській Республіці та Індонезії (30 та 50 дол. США /тону відповідно) [15].

Збитки державних шахт за перші 5 місяців 2014 року сягнули рівня 6 млрд. грн. Це пояснюється зниженням видобутку, зростанням собівартості і падінням цін на вугілля до 577,2 грн/т. При нинішньому рівні собівартості видобутого на збиткових державних шахтах вугілля його набагато вигідніше імпортувати з Австралії, США та Канади за 80-90 дол. США за тону з доставкою в Україну. Але замість цього у 2014 р. на підтримку збиткових шахт з держбюджету виділено 12 млрд. грн. Звичайно, це позначилось на всій економіці країни, оскільки в даний час бюджет фінансує лише захищені статті, економлячи на капітальних витратах.

Одні з основних причин виникнення збитків – конкуренція вугілля державних шахт з вугіллям, видобутим на нелегальних шахтах і зниження споживання електроенергії в країні. Вугільний ринок наповнений гірською масою, що видобувається без сплати податків, за мізерні зарплати, без витрат на забезпечення безпеки праці. Державні шахти не можуть конкурувати з таким паливом. При цьому частка нелегального вугілля на ринку зростає, а разом з ним зростають і збитки державних підприємств. Собівартість видобутку вугілля у державних шахт на 20-25% вища, ніж у приватних добувачів. При цьому, генеруючі компанії не знизили ціну закупівлі вугілля у державних шахт – вона залишилась на рівні 700 грн за тону при наявності численних вкрай зацікавлених посередників. Таким чином, подальше нарощування видобутку

вугілля в Донбасі при зростаючій збитковості з певним наближенням можна віднести до категорії, що спричиняє вирішальний вплив на стан економіки в державі, вирішення проблем соціальної сфери та рівень життя людини. Тим більше, що до цих пір враховувались тільки шахтні витрати без ПДВ та проектного резервування коштів на закриття шахт та рекультивуацію територій, а також регресних виплат, що покриваються за рахунок фондів соціального страхування. Не враховувалась також і рабська праця шахтарів на нелегальних «копанках», що забезпечують значну частку валового видобутку державних шахт і наростаюче екологічне навантаження на довкілля.

Повна макроекономічна собівартість видобутку донбаського вугілля державними шахтами перевищує 200 долл. США /тону, і тільки близько половини цих видатків відшкодовуються споживачами, а інша частина – платниками податків країни. Ці оцінки, до того ж, є консервативними, оскільки повна собівартість видобутку вітчизняного неякісного вугілля становить не менше 300 дол. США за тону. Принаймні, це та величина, виходячи з якої фінансується її видобуток державним бюджетом. Але навіть при консервативних оцінках витрат на видобуток нинішньої вугільної продукції її термальна вартість вже перевищує термальну вартість російського природного газу для України.

За оцінками Міністерства економічного та торгівлі України щорічні державні дотації вугільній промисловості країни складають близько 14 млрд. грн., тобто 40 дол. США на душу населення. Вже зараз вітчизняний вуглевидобуток, ізольований від ринкових умов господарювання та стратегічного менеджменту, завдяки «ручному управлінню» фактично перетворився на поглинач коштів, призначених іншим галузям і соціальній сфері. Не секрет, що велика частина цих держдотацій не доходить до вугледобувних підприємств, осідаючи в корумпованих структурах. Саме тому настільки серйозний стратегічний документ, як економічна стратегія України, затверджується тільки розпорядженнями уряду, і при цьому вітчизняний вуглевидобуток вже цілу п'ятирічку претендує на роль «фундаменту» вітчизняної енергетики й економіки.

Висновки і пропозиції. Затягування вирішення проблеми поступової ліквідації вугільної промисловості призведе до ускладнення існуючих та накопичення нових, в першу чергу, соціальних проблем. Треба тверезо оцінити ситуацію та зрозуміти, що, як це не сумно, Донбас як вугільний регіон себе вичерпав. Закривати його все одно доведеться, тільки з кожним роком коштувати це буде все дорожче, як в фінансовому, так і в соціально-політичному та екологічному сенсах.

Список літератури:

1. Основні показники вугільної промисловості України. ДП «Галузевий інформаційно-розрахунковий центр. – Макіївка, 2012. – 146 с.
2. Варяниченко О.В. Принципи використання кластерного аналізу для оцінки ефективності роботи збиткових шахт / О.В. Варяниченко // Економіка: проблеми теорії та практики: Зб. наук. пр. – Вип. 206: В 4 т. – Т. II. – Дніпропетровськ: ДНУ. – 2005. – С. 303-309.
3. Пасічник Ю.В. Бюджетний потенціал економічного зростання в Україні: Монографія / Пасічник Ю.В – Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, ЛТД», 2005. – 642 с.
4. Чистяк О.Ю. Особенности применения методов логистики для управления материальными ресурсами шахты / О.Ю. Чистяк // Проблемы і перспективи інно-ваційного розвитку економіки України: Матеріали між нар. наук.-практ. конф. – Д.: Національний гірничий університет, 2007. – С. 152-153.
5. Зубовский Е.И. Повышение эффективности управления в условиях формирования рынка:(на примере угольной промышленности): Дис. д-ра экон. наук: 08.02.03 / Зубовский Евгений Иванович. Донецкий научно-исследовательский угольный ин-т. – Донецк, 1994. – 360 с. : ил.
6. Кабанов А.И. Прогнозы инновационного развития угольной отрасли / А.И. Кабанов // Вісник економічної науки України 2009, № 1. – С. 84-88.

7. Косова Т.Д. Методы учета дифференциальных особенностей шахт в ценообразовании на уголь: Дис. канд. экон. наук: 08.07.01 / Косова Татьяна Дмитриевна НАН Украины. – Донецк, 1996. – 204 л.
8. Матеріали Головного контрольно-ревізійного управління [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dkrs.kmu.gov.ua/kru/uk/>
9. Глуценко С.В., Поважний А.С., Евсюков Н.В. Приватизация в энергетическом секторе Украины: проблемы и перспективы // Менеджер. – 2000. – № 4(11). – С. 35-41.
10. Чистяк О.Ю. Держане регулювання та визначення обсягів дотацій збитковим шахтам. / О.Ю. Чистяк // Проблеми і перспективи інноваційного розвитку економіки України: Матеріали між нар. наук.-практ. конф. – Д.: Національний гірничий університет, 2009.
11. Звягильский Е.Л. О необходимости широкой модернизации угольной промышленности Украины: науч. докл. / Е.Л. Звягильский, Ю.С. Залознова; НАН Украины, Ин-т экономики пром-сти. – Донецк, 2013. – 68 с.
12. Чистяк О.Ю. Формування організаційно-економічного механізму збалансованого управління потоками товарної вугільної продукції / О.Ю. Чистяк // Економіка промисловості: науково-практичний журнал. – Донецьк: ІЕП НАН України, 2009. – № 5(48).
13. Архангельский Ю. Як справи з нашим вугіллям? /Ю. Архангельський; Дзеркало тижня [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/energy_market/yak-spravi-z-nashim-vugillyam-.html
14. Конфедерація вільних профспілок України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kvpu.org.ua/uk/news/6/3669/u-2014-roci-v-ukraini-bude-vidobuto-na-20-mln-tonn-menshe-vugillya>
15. Динамика цен на коксующийся уголь на мировых рынках – октябрь 2012 г. (23.10.2012) [Электронный ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ugmk.info/print/art/135097772.html>
16. Полтавец В.И. Альтернативы реформирования угольной промышленности Украины / В.И. Полтавец, Б.А. Грядущий // Уголь. – 2008. № 7. – С. 10-16.
17. Павленко И.И. Управление инвестиционными процессами в угольной промышленности Украины: Монография / И.И. Павленко. – НГУ, 2007. – 253 с.
18. Енергетична стратегія України на період до 2030 р. Розпорядження Уряду України від 15 березня 2006 р. № 145-р. [Електронний ресурс] // Матеріали сайту Законодавство України, 2008. – Режим доступу: www.uapravo.net/data/base11/ukr11253.htm
19. Рассуждай Л.М. Экономическая стратегия развития угольной отрасли: механизм формирования и реализации / Л.М. Рассуждай. – Донецк: ИЭП НАН Украины, 2003. – 115 с.

Кравец А.Ю.

Национальный горный университет

УПРАВЛЕНИЕ УГЛЕДОБЫВАЮЩИМИ ПРЕДПРИЯТИЯМИ УКРАИНЫ: СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ

Аннотация

Проанализирован мировой опыт управления угледобывающими предприятиями. Установлено, что современное состояние угольной промышленности Украины может быть охарактеризовано как очень сложное. Выявлены основные проблемы предприятий горной промышленности Украины. Установлено, что в настоящее время убыточные угледобывающие предприятия являются поглотителями огромных бюджетных средств, не имеют стимулов и возможностей для обеспечения безубыточного уровня работы. Намечены пути решения этой проблемы и их возможные социально-экономические последствия.

Ключевые слова: управление, угледобывающие предприятия, дотации, уголь, экономическая целесообразность.

Kravets O.Y.

National Mining University

MANAGEMENT OF COAL-MINING ENTERPRISES OF UKRAINE: CURRENT STATE AND PERSPECTIVES OF IMPROVEMENT

Summary

World experience of management of coal producers has been analyzed. It has been determined that the current state of coal industry of Ukraine is defined as a very complicated. Fundamental problems of operation of enterprises of mining industry of Ukraine have been ascertained. It has been established that at the present time, unprofitable coal producers appear to be absorbers of substantial sum of budgetary funds, but at the same time, they do not have incentives and opportunities for ensuring of breakeven level of work. The proper ways of solution of this problem and their possible social and economic consequences have been traced.

Keywords: management, coal mining company, subsidies, coal, economic feasibility.